מ ד י נ ת י ש ר א ל
ה כ נ ס ת ,

ע.ע.

1978

פרוטוקול סס' 39/ק

מישיבת וועדת העבודה
מיום ג', ב' באב תשי"ז - 30.7.1957 בשעה 19.00

נכחו:

חברי הוועדה: ע. גוברין - היו"ר
ב. אידלסון
מ. ארם
ה. ברגר
ב. צ. הראל
א. וילנסקה
מ. קלמר
י. קרנמן
א. שוסטק

מוזמנים: מ. נמיר - שר העבודה
י. עילם - המנהל הכללי של משרד העבודה
ד. סנא - מנהל אגף השיכון במשרד העבודה

א/מ אייל) - מטעם משרד הבטחון
ר/מ ווריום)

ב. גרינברג - סגן היועץ המשפטי של משרד הבטחון

מר גלס - מטעם משרד המשפטים.

סדר-היום:

1. חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גימלאות) (תיקון), תשי"ז-1957.
2. המשך הדיון בבעיות שיכון לעולים.

ע.ע.

1. חוק שירות הקבע בצבא-הגנה-לישראל (גימלאות) (תיקון), תשי"ז-1957:

היו"ר ע. גוברין: שר המשפטים ביקש אתמול מעל במת הכנסת לאשר כמה סעיפים של החוק שהצבא והממשלה רואים אותם כדחופים.

סעיף 1:

ב. גרינברג: השינוי לגבי החוק העיקרי הוא בזה, שהחוק העיקרי מאפשר צירוף תקופת שירות החובה בחשבון תקופת השירות של אחייל אם תקופת שירות החובה יחד עם תקופת שירות הקבע מגיעות ל-20 שנה, בהצעת התיקון אנו מפחיתים את התקופה ל-10 שנים.

התנאי השני זהה עם התנאי בחוק העיקרי.

סעיף 1 - אושר

סעיף 2:

ב. גרינברג: השוני לגבי החוק העיקרי הוא בזה, שהחוק העיקרי נותן לרמטכ"ל סמכות להורות על יציאה לקיצבה אם שירת החייל לפחות 10 שנים. בהצעת התיקון אנו מפחיתים את תקופת השירות מ-10 ל-8 שנים ואת גיל היוצא לקיצבה ל-40 במקום 55 שנה.

סעיף 2 - אושר

סעיף 3:

ב. גרינברג: בסעיף זה הכוונה להעניק זכות למענק לעוד שני סוגי אנשים: לנכה ולמי שהרמטכ"ל הורה על יציאתו לקיצבה.

סעיף 3 - אושר

סעיף 4:

ב. גרינברג: בסעיף זה אנו מאפשרים תשלום קיצבה גם בעד תקופת שירות בטחוני באותו שיעור כמו בעד תקופה בשירות קבע.

השירות הבטחוני יפורט בתקנות. הכוונה היא לשירות במנגנון הקבע של ה"הגנה", בנוטרות, בצבא הבריטי ושירותים בטחוניים אחרים, כפי שייקבעו בתקנות.

סעיף 4 - אושר

סעיף 5:

ב. גרינברג: בחוק העיקרי נקבעה התקרה העליונה של שיעור הקיצבה, שלא תעלה על 2/3 מהמשכורת הקובעת. בתקנות חוק הגימלאות של עובדי המדינה בעלה את התקרה העליונה בתיקונים שיבואו אחרי הפגרה עד 70%, אולם מי ששירת גם בשירות חובה, מצרפים את תקופת שירותו בשירות חובה ל-2/3 ממשכורתו הקובעת.

סעיף-קטן (2) בא להבטיח מינימום גדול יותר לאנשים שיש להם וותק בטחוני קודם.

סעיף 5 - אושר

ועדת העבודה
30.7.57

ע.ע.

ב. גרינברג: אנו מציעים לאשר גם את הסעיף הבא.

6. אחרי סעיף 34 לחוק העיקרי יבוא סעיף זה:

"הגדרות 34א. לענין הסעיפים 13, 16 ו-18א - "שירות - שירות קבע וכל שירות אחר המקנה זכות לפי חוק זה; "שירות קבע" - שירות צבאי על פי התחייבות לשירות קבע".

סעיף 5 - אושר.

חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גימלאות) (תיקון), תשי"ז - 1957 - אושר.

2. המשך הדיון בבעיות השיכון:

טר ד. טנא: אני רוצה למסור מספר עובדות בקשר לשיכון תושבי הצריפונים.

חילקנו את חיסול השיכון הארעי ל-3 שלבים: השלב הראשון - חיסול האהלים, שגמרנו בו. אין היום במדינת ישראל עולים הגרים באהלים; השלב השני - חיסול מעברות הבדונים והפחונים. ב-1 לאפריל 1955, כאשר הוכרז על חיסול מעברות הבדונים והפחונים, היו 19,000 אלף משפחות בבדונים ופחונים. ב-1 ליולי 1957 נשארו 3500 משפחות. בעד 1000 משפחות יש יחידות דיור בבנייה, והחיסול המלא יהיה במשך שנת 1958. זו פחות בעיה תקציבית ויותר בעיה חכנונית, בעיקר ב-3 מקומות בארץ; השלב השלישי - חיסול מעברות הצריפונים. יש צורך לבנות בשלב השלישי 20 אלף יחידות דיור בשביל 16 אלף משפחות הגרות ב-18 אלף צריפונים ו-4000 משפחות הגרות במחנות הצבא הבריטי.

יש עוד סוג אחד של מבנים שבכלל אינו עומד לדיון - אלו הן מעברות הקליטה ושכונות בתי האזבסט שהקימונו החל מ-1955. היחידות האלה נמצאות אך ורק בשטחי הפיתוח ומשמשות כשיכון מעבר. ישנן כ-7500 יחידות כאלו המחולקות כדלקמן: 3400 פחונים, 1000 צריפי אזבסט ו-3100 בתי אזבסט. הם אינם מהווים בעיה סוציאלית בכלל, היות והם אמצעי קליטה לתקופת המעבר בלבד.

הצריפונים הם בני שטח של 24 מ"ר כל אחד. אלה הם הצריפונים שקנו ב-1951/2/3 בעיקר מאוסטריה, פינלנד ושבדיה, עם שירותים סניטריים בחוץ.

במחנות הצבא הבריטי יש כל מיני צורות מבנים. אין שום ספק שמחנות אלה הם באמת "סלאמס".

ההרכב העדתי של 20 אלף המשפחות הגרות בצריפונים ובמחנות הצבא הבריטי הוא כדלקמן: 60% עולי בבל, המהווים בערך מחצית העליה העיראקית בכלל; 10% עולי טריפולי; 5% עולי פרס וכורדיסטן; 15% עולי צפון אפריקה; 10% עולים מארצות שונות, כגון, טורקיה, בולגריה, קצת רומניה ויתכן שפה ושם גם משפחה פולנית או צ'כית מלפני שש שנים. ההרכב העדתי משתנה בחדשים האחרונים עי"כ שיש במידת מה חילופים בין הותיקים היושבים בצריפונים לבין עולים חדשים. ב-8-7 החדשים האחרונים יצאו כאלף משפחות לשיכון קבע של עולים חדשים, ועולים חדשים אחרים נכנסו

לצריפונים שהתפנו, זוהי העליה ההמונית האחרונה שהכנסנו למבנים כאלה. בזמנו היתה מלחמה הפוכה מהיום, העולה רצה את הצריפון במקום הבדון, כי בשנת 1952 הוא לא הבין שכדאי לו יותר להיכנס לבדון, והוא נלחם כדי להיכנס לצריפון. יושבי הצריפונים יושבים במבנים אלה 5 שנים בממוצע. יש ביניהם אנשים היושבים 7-6 שנים, יש כאלה היושבים 4 שנים, אבל הממוצע הוא 5 שנים.

היו די אפשרויות לפרט, לא לכולם, לצאת מהצריפון, וחלק די גדול של שוכני הצריפונים כבר קיבל שיכון, אם באמצעות השיכון העממי ואם באמצעות הבנייה הפרטית. ברור שנשארו במעברות אחוז די גבוה של מיעוטי יכולת. אני מעריך שבערך 45% מ-20 אלף המשפחות הגרות במעברות הצריפונים ובמחנות הצבא הבריטי הם פועלים שיש להם עבודה קבועה; 30% פועלים הקשורים בלשכות העבודה; כ-10% בעלי חנויות מכולת, בעלי חנויות אחרות, פקידים ובעלי מקצועות חפשיים; כ-15% הם לקוחות של לשכות הסעד, וישנם מקומות שזה מגיע ל-27-30%.

כן חשוב לציין שמעברות הצריפונים הן בעיקר במרכז הארץ, מתוך 20 אלף המשפחות רק 3000 משפחות גרות בדרום הארץ ובנגב, וכל היתר במרכז.

בסך-הכל יש 29 שכונות צריפונים ו-5 מחנות.

אגף השיכון של משרד העבודה מכין תכנית בנייה מפורטת תלת-שנתית, אשר תפורסם בסוף אוגוסט. העיקרון של התכנית הוא לאפשר למספר גדול של תושבי הצריפונים לרכוש את הדירות, כי כל הנסיונות בארץ מעידים שלא לטובת הכלל ולא לטובת הפרט לארגן שיכונים על בסיס שכירות. אנו חושבים לקבוע תשלום חד-פעמי לא גבוה, ואפילו אלה שלא יהיה להם כל הסכום במזומנים, יוכלו לגייסו באמצעות קרנות שיוקמו למטרה זו. כאשר נפרסם את תכנית הבנייה, נפרסם גם פרטים על המקומות, על גודל התשלום הראשון, תנאי האשראי, טיפוסי הבנין וכו'. אנו נציע 3-2 טיפוסי בנין, בהתאם לגודל המשפחה והאפשרויות. אני חושב שתהיה אפשרות לארגן את הבנייה מיד אחרי פרסום התכנית, החל מספטמבר. הדבר תלוי רק בדבר אחד - שמוסדות הכנסת ומוסדות הממשלה יאשרו את התקציב הדרוש לכך.

<u>שר העבודה מ. נמיר:</u> מר שנה מסר את הפרטים העיקריים בקשר לתכניות השיכון. הסיור שמשרדי יזם ובוצע איפשר לכם לראות את הדברים לא רק מתוך התרשמות אנסטרקטית, אלא גם מתוך ראייה ומגע עם המשתכנים עצמם; הסקירות של האדריכל הראשי שלנו, מר גליקסון, על כל הצדדים הטכניים והארכיטקטיים והגלגולים הארכיטקטוניים שעברו השיכונים העממיים שלנו, וכן כמה וכמה הודעות שנמסרו על ידי בעניין זה מעל במת הכנסת - אני מתכוון, קודם כל, לסקירה שהיתה כלולה בהרצאתי על התקציב ושתי ההודעות המפורטות שמסרתי בקשר להצעות לסדר-היום - כל אלה מאפשרים ליועדה לומר בהכרה מלאה שיש לה מושג על המפעל העצום שבוצע במשך שנות המדינה בכלל ובשנה האחרונה באופן מיוחד, זו שנת השיא של הבנייה הממלכתית לעולים חדשים, וכן גם לחוות את דעתה על הבעיות הבוערות של הבנייה בשנה זו. אינני מתכוון לבנייה בשביל העליה החדשה, כי אין חולקים על הצורך בכך, אם כי אין זה כלל וכלל מן הנמנע שתהיינה מערכות קשות עם האוצר אפילו בקשר לכך. הכרח הוא לאוצר להתגונן מפני המשרדים הדורשים ממנו כסף, והכרח הוא למשרדים לעמוד על עניניהם מפני נטייתו הטבעית של האוצר לשמור, עד כמה שאפשר, על הסדר בעניני הכספים. אני אומר כל זאת מפני שלגמרי לא בטוח שהאוצר יפנה אלינו בכל חודש את הכספים הדרושים אפילו לבניית שיכונים בשביל העליה החדשה.

הרבה יותר רציני מבחינה כספית הוא ענין חיסול מעברות הצריפונים, וזה בגלל 3 סיבות: 1. הסכום הדרוש לכן איננו בתקציב; 2. הממשלה לא התחייבה על כך. בזמן הרכבתה התחייבה הממשלה לחסל את מעברות הבדונים והפחונים, זאת אנו מגשימים ובסיים בשנת 1958. 3. דוקא שנה זו היא שנה של מילוי חובה עצומה כלפי העליה החדשה שעוד לא היתה כמוה. אמנם היו גלים גדולים יותר של עליה מאשר בשנה זו, אולם מעולם לא לווה גל כה גדול של עליה בכניסה מיידית לשיכון. האנשים הוכנסו לשער העליה, לבדונים או לצריפונים, מה שלא כן עתה.

אנו רוצים להגיש תכנית בנייה שלימה מבחינה ארריכלית, מבחינת שמירתה על פיזור האוכלוסיה לשטחים שונים של הארץ, עם פירוט מדוייק של סיפוסי הדירות, מקומן, טיבן וגדלן. התכנית תסתכם ב 80-70 מיליון לירות, לאחר שמובאת בחשבון השתתפות מסויימת של אותם המשתכנים שיש להם עבודה קבועה, סכום שאין לו כיסוי בתקציב. נכון שהממשלה הכריזה על מילווה לצרכי שיכון, אבל הוא יכול לענות רק לחלק מבעיית השיכון לעליה השוטפת, לא נאמר שהוא מיועד לשיכון שוכני הצריפונים. היינו משלים את עצמנו ואותם אילו היינו אומרים שהמילווה מיועד בשבילם, אולם ברור כי במידה שהמילווה יצליח, הוא יקל על הממשלה לערוך תכניות מימון לחיסול מעברות הצריפונים.

עוד בשנים 1953/4 היו 62 מעברות, בשנת 1954/5 חוסלו 24 מעברות, דבר שלא הודיעו עליו באופן סנסציוני, כפי שנוהגים לעשות בקשר לתופעות אחרות. בשתי השנים שלאחר מכן חוסלו 18 מעברות נוספות. ביחד חוסלו כ-42 מעברות. אלה שנשארו עדיין במעברות הם המשקע הסוציאלי. הם צועקים חמס, ובצדק, כי הצריפונים, הקיימים מ-1951, כבר מתפוררים ומתפקעים מרוב צפיפות.

אותם האנשים היושבים עדיין בצריפונים, ביחוד אלה שיש להם עבודה קבועה, הם בודאי מחפשים דרך לצאת לשיכון, כפי שעושה כל פועל המשקיע חלק גדול משכר עבודתו בשיכון, אולם כאשר הם רואים שלנגד עינים בונים שיכונים לעולים החדשים יותר, הדבר מעורר קנאה ואי-סבלנות טבעית ביותר. אמנם איננו בונים לעולים החדשים ארמונות, כי אם בנינים צנועים, אולם הרבה יותר משוכללים וטובים מאלה שנבנו לפני 4-5 שנים, כי עצם הבנייה הרצופה היא בי"ס ללימוד המלאכה. השנה אנו בונים 25% מכל מה שנבנה בהיקף הבנייה הממלכתית במשך 9 שנות המדינה. במשך 15 חדשים, בערך, נבנו כ-40,000 יחידות דיור, כולל הבנייה במסגרת השיכון העסמי ומפעל החסכון. הבנייה עתה היא הרבה יותר משוכללת, הבתים נאים יותר וצבועים בצבעים רעננים יותר מאשר היינו רגילים לצבוע בשנים הקודמות. ברור שאין אפשרות להכניס את העולים החדשים מאירופה לצריפונים הסרופתים. הגורם הפסיכולוגי הזה מדרבן לנשימה קצרה, ולכן חריפה כל-כך בעית חיסול הצריפונים דוקא בשנה שמוטל עלינו העול העצום ביותר של קליטת עליה בשיכון, לא בשער העליה, לא באהלים ולא בבדונים ובפחונים.

לפיכך מנוי וגמור במשרד העבודה להיכנס למערכה קשה עם משרד האוצר, אע"פ שהוא יכול לטעון, ובצדק, שזה לא היה בתכנית ושהממשלה לא התחייבה על כך. הענין יצטרך לקבל את הכרעתו ע"י הציבור; כמובן שהיה רצוי לעשות הכל בתיאום עם האוצר, ואולי עוד תהיה אפשרות בזאת. כיום מדקדם לדבר על כך. מכל מקום, אני סבור שעם גמר פגרת הכנסת - ואולי לפני כן - נוכל לפרסם תכנית למימון הכסף הדרוש.

במצב זה אני חושב כי מן הראוי שהוועדה תסכם את העובדות כפי שהן: א. שהיא השקיעה עבודה רבה לחקר הבעיה; ב. שמשרד העבודה עזר לה במלאכה זו לא רק על-ידי מסירת אינפורמציה, אלא גם על-ידי הפגשתה עם האובייקטים, עם הדומם ועם החי; ג. על הוועדה להתגיים למתן סיוע מוסרי ואחר לפתרון העומס הנוסף שאנו חייבים ליטול על עצמנו - חיסול מעברות הצריפונים תוך שלוש שנים.

<u>מר עילם:</u> אני רוצה להפנות את תשומת הלב לכך שחיסול מעברות הצריפונים יכול להתגשם לא רק כמאמץ הממשלה, אלא יותר מכן כמאמץ יושבי הצריפונים עצמם. אם יכריזו מעל במות ציבוריות שהנה עומדים להוציא את כל תושבי הצריפונים לשיכון, אם ניתן לאשליה זו להלך, יקרה אחת מהשתים: או שהתכנית לא תתגשם, או שהיא תתגשם לנזק כושר הקליטה של העליה החדשה, ושני הדברים אינם רצויים. בקרב יושבי הצריפונים יש מספר מספיק של אנשים היכולים להיכנס לעול תשלום הוצאות שיכונם בתנאי שלא יחשבו כי השיכון הוא דבר המגיע להם. הוא מגיע לכל אדם אם הוא טורח לשם כך. אני רוצה לציין, כי התיסנים, למשל, גילו סגולה או רצון בלתי רגיל להתאמץ ולהיות בין הראשונים הזוכים לשיכון ומעטים מהם עדיין נמצאים בצריפונים. ההיפך מהם יוצאי בבל, וזו הסיבה שמחציתם עדיין גרים בתנאים גרועים, וזה מפני שהם סברו שאין זה ענין של מאמץ עצמי.

(הישיבה נגעלה בשעה 20.15)